

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 20.7.2010
COM(2010) 386 galīgā redakcija

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

**ES Pretterorisma politikas:
galvenie sasniegumi un nākotnes uzdevumi**

SEC(2010) 911

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

ES Pretterorisma politika: galvenie sasniegumi un nākotnes uzdevumi

1. IEVADS

Lai gan Eiropas Savienībā kopš sprādzieniem Madridē un Londonā nav notikuši liela mēroga terora akti, terorisma draudi saglabājas un tie pastāvīgi mainās¹. Draudi ir ne tikai islāma terorisms, bet arī separātisma un anarhisma terorisms. Kā to pierāda uzbrukumi Mumbajā 2008. gadā un spridzināšanas mēģinājumi lidojumā no Amsterdamas uz Detroitu 2009. gada Ziemassvētkos, teroristu uzbrukumu veidi ir mainījušies. Draudu avots ir ne tikai organizētie teroristi, bet arī tā saucamie "vientuļie vilki", kuri, pakļaujoties ekstrēmistu propagandai, var būt pievērsušies radikālai pārliecībai un internetā atraduši mācību materiālus un receptes bumbu izgatavošanai. Šāda notikumu attīstība nozīmē, ka starptautiskās sabiedrības pūļiem cīņā ar šiem draudiem arī ir jāmainās.

Ir pienācis laiks novērtēt līdzšinējos panākumus likumdošanas un politikas jomā attiecībā uz cīņu ar terorismu ES līmenī, kā arī iezīmēt dažus uzdevumus nākotnē šajā jomā. Šajā ziņojumā pēc Parlamenta pieprasījuma ir minēti pašreizējās ES Pretterorisma stratēģijas politiskā novērtējuma galvenie elementi, un šis ziņojums ir būtisks sagatavošanās posms plašākas Iekšējās drošības stratēģijas sagatavošanā. Tas neizslēdz apstākli, ka dalībvalstis ir galvenie dalībnieki šajā jutīgajā politikas jomā.

Apzināties pagātnes sasniegumus un domāt par nākotnes uzdevumiem ir īpaši svarīgi pēc Lisabonas līguma stāšanās spēkā un jaunas daudzgadu programmas un rīcības plāna pieņemšanas brīvības, drošības un tiesiskuma jomā ("Stokholmas programma"). Šis ziņojums papildina un tas ir balstīts uz pretterorisma pasākumiem un iniciatīvām, kas minētas Stokholmas programmā² un tās īstenošanas rīcības plānā³, kurā ir iezīmēti ES pasākumi nākotnē.

ES Terorisma apkarošanas stratēģiju⁴, kas pieņemta 2005. gadā un kas joprojām ir galvenais atsauces pamats ES rīcībai šajā jomā, veido četri darbības virzieni: novēršana, aizsardzība, vajāšana un reaģēšana. Arī šajā ziņojumā saglabāta šī struktūra. Katrā no četriem virzieniem ir uzsvērti galvenie sasniegumi un iezīmēti turpmākie uzdevumi. Ziņojumu papildina Komisijas dienestu darba dokuments, kurā ir iekļauta tabula, kas sniedz vispārēju pārskatu par ES darbībām šajos četros virzienos⁵.

Par īpašu datu vākšanas un pārvaldības instrumentu novērtēšanu (ieskaitot pasažieru datu reģistra instrumentu un telekomunikāciju datu uzglabāšanas instrumentu) tiks sagatavoti atsevišķi ziņojumi. Arī šajā ziņojumā galvenokārt aplūkoti terorisma draudi Eiropas

¹ Pēdējie dati pieejami *Europol* Ziņojumā par terorisma situāciju un tendencēm ES 2010. gadā (*TESAT*), kas pieejams tiešsaistē <http://www.europol.europa.eu/publications>.

² OV C 115, 4.5.2010., 1. lpp.

³ COM(2010) 171, 2010. gada 20. aprīlis, galīgā redakcija.

⁴ 2005. gada 30. novembra Dok. 14469/4/05.

⁵ SEK(2010) ...

Savienības iekšējai drošībai. Jautājumi par sadarbību ar ārējiem partneriem skarti tikai tad, ja tie tieši skar ES iekšējo drošību.

2. GALVENIE ES SASNIEGUMI UN NĀKOTNES UZDEVUMI

ES Terorisma apkarošanas stratēģijā un Rīcības plānā tās īstenošanai ir izmantota plaša pieeja tādas rīcības un instrumentu definēšanai, kas var palīdzēt cīņā ar terorismu⁶. Šajā ziņojumā nav iespējams ietvert visas darbības, kas šajā plašajā jomā ir veiktas aizvadītajos piecos gados, tādēļ šajā ziņojumā uzmanība pievērsta galvenajiem stratēģiskajiem pavedieniem katrā no Terorisma apkarošanas stratēģijas virzieniem – novēršana, aizsardzība, vajāšana un reaģēšana.

2.1. Novēršana

Šā virziena galvenais uzdevums ir novērst radikalizāciju un vervēšanu, kuras rezultātā rodas vēlme veikt teroristisku nodarījumu. Novēršana arī paredz risināt jautājumu par to, kā teroristi izmanto internetu saziņai, līdzekļu vākšanai, apmācībai, vervēšanai un propagandai. Stokholmas programmā⁷ ir uzsvērts, ka šo virzienu vajadzētu īpaši stiprināt turpmākajos piecos gados, tostarp vairāk un labāk pielāgot pētniecību drošības jomā, kas attiecas uz operatīviem un tehniskiem pasākumiem, kā arī veikt ar politiku un sociāliem aspektiem saistītus pētījumus.

2.1.1. Galvenie sasniegumi

ES galvenais juridiskais instruments cīņā pret terorisma noziegumiem ir Pamatlēmums 2002/475/TI par terorisma apkarošanu⁸, kurā definēta rīcība, kas dalībvalstīs tiek uzskatīta par teroristisku nodarījumu. Pēc Komisijas ierosinājuma šis juridiskais instruments tika grozīts, lai lielāku uzmanību pievērstu novēršanas aspektiem⁹. Grozītais pamatlēmums tagad nodrošina tiesisko pamatu valstu noteikumu tuvināšanai attiecībā uz:

- publisku aicinājumu veikt teroristisku nodarījumu;
- teroristu vervēšanu; kā arī
- teroristu apmācību.

Tas nozīmē, ka tiklīdz Pamatlēmums tiks transponēts visās dalībvalstīs, būs iespējams saukt pie atbildības un sodīt cilvēkus, kuri cenšas citus iesaistīt teroristiskās darbībās, mudinot izdarīt terora aktus, mēģinot viņus iesaistīt teroristu tīklos, vai arī sniedzot informāciju, kas vajadzīga terora akta izdarīšanai, piemēram, spridzekļu izgatavošanas pamācības. Pieņemot šo grozījumu, šāda veida noziedzīga rīcība būs sodāma visā ES, arī ja nodarījums izdarīts ar interneta starpniecību. Tas ir svarīgs solis, ar kuru ES tiesību aktus pielāgo 2005. gada maija Eiropas Padomes Konvencijai par terorisma apkarošanu, uz kuru balstoties, ir izstrādāti jaunie noteikumi.

⁶ Jaunākais pilnīgais pārskats par darbībām, kas vēl jāīsteno, sagatavots 2007. gadā (dok. 7233/1/07) un tajā ir 140 darbības punkti; visjaunākajā pārskatā par vēl neīstenotām darbībām (dok. 15358/09, sagatavots 2009. gada novembrī) ir ietverti 50 darbības punkti.

⁷ OV C 115, 4.5.2010., 24. lpp.

⁸ OV L 164, 22.6.2002., 3. lpp.

⁹ Pamatlēmums 2008/919/JHA, pieņemts 2008. gada 28. novembrī. OV L 330, 9.12.2008., 21. lpp.

Komisija arī vēlas veicināt valsts un privātā sektora partnerību, lai apkarotu interneta izmantošanu terorisma mērķiem¹⁰. Komisija ir sākusi dialogu starp tiesībsardzības iestādēm un pakalpojumu sniedzējiem, lai ierobežotu ar terorismu saistīta nelikumīga satura materiālu izplatību internetā. Turpinās darbs pie Eiropas nolīguma parauga, kura mērķis ir uzlabot valsts un privātā sektora sadarbību.

Radikalizācija notiek ne tikai interneta vidē, bet arī dēļ tiešas teroristu vervēšanas. *Europol* Ziņojumā par terorisma situāciju un tendencēm ES 2010. gadā (*TESAT*) norādīts, ka aktīvas jauniešu nodaļas atbalsta daudzas teroristu un ekstrēmistu organizācijas; tā ir īpaša problēma dažās dalībvalstīs, jo šīs nodaļas ir radikalizācijas un vervēšanas avots. Tādējādi tiek apstiprināts viedoklis, ka ekstrēmi uzskati joprojām iedarbojas uz viegli ietekmējamiem indivīdiem. *TESAT* ziņojums arī apliecina, ka to radikālo personu skaits, kas izbrauc no ES uz konfliktu reģioniem vai apmeklē teroristu mācību nometnes un pēc tam atgriežas Eiropā, nav mazs. Viss minētais liecina, ka jauniešu radikalizācijas risks ar nodomu veikt teroristiskus nodarījumus joprojām ir būtisks.

Pēdējos gados Eiropas Savienība ir sākusi vairākus nozīmīgus politikas pasākumus attiecībā uz radikalizāciju un vervēšanu. Turpinās svarīgs darbs pie minēto politikas pasākumu īstenošanas un atbalsta. Svarīgs pavērsiens ir ES radikalizācijas un vervēšanas apkarošanas stratēģijas¹¹ pieņemšana. Stratēģijai ir trīs galvenie mērķi: izjaukt to tīklu un atsevišķu personu darbības, kas ievilina cilvēkus terorismā; gādāt par to, lai vispārējais viedoklis valdītu pār ekstrēmisma balsi, un veicināt demokrātiju, drošību, taisnīgumu, un iespējas visiem. Konkrēti pasākumi šo mērķu sasniegšanai ir noteikti apstiprinātajā Rīcības plānā un īstenošanas plānā, kas tika apstiprināts 2009. gada jūnijā. Turklāt ir pieņemta Masu informācijas līdzekļu saziņas stratēģija.

Pēc ES terorisma apkarošanas koordinators iniciatīvas¹² dažas dalībvalstis ir sākušas vairākus nozīmīgus projektus, lai īstenotu šo stratēģiju un rīcības plānu. Tās ir arī piekritušas uzņemt vadību un izstrādāt konkrētus darbības virzienus. Tie ir – plašsaziņas līdzekļi un stratēģiskā saziņa (Apvienotā Karaliste), imamu apmācība (Spānija), policijas darbība vietējā līmenī (Beļģija), sadarbība ar vietējām pašvaldībām (Nīderlande), deradikalizācija (Dānija), terorisms un internets (Vācija). Liela daļa šo projektu saņem Komisijas finanšu atbalstu.

Komisija ir devusi ieguldījumu politikas attīstībā šajā jomā, 2005. gadā pieņemot paziņojumu, kurā tika aplūkoti vardarbīgas radikalizēšanās jautājumi¹³. Turklāt ar Komisijas atbalstu ir sagatavoti daudzi pētījumi un pārskats par pieejamās akadēmiskās izpētes rezultātiem.

¹⁰ Lai atbalstītu tiesībsardzības iestādes šajā jomā, Komisija ir pasūtījusi veikt divus pētījumus, kas kalpos turpmākai politikas attīstībai un būs par pamatu lēmumam par praktisku pasākumu īstenošanu, lai novērstu interneta izmantošanu terorisma mērķiem:

ar likumdošanu nesaistīti pasākumi, lai novērstu radikāla un vardarbīga satura materiālu izplatīšanu internetā, tostarp sadarbība starp NVO un tiesībsardzības iestādēm; metodika un tehnoloģijas līdzekļi, kas efektīvi atklāj vardarbīga un radikāla satura materiālus internetā.

Šo pētījumu rezultāti būs pieejami 2011. gadā.

¹¹ ES radikalizācijas un vervēšanas apkarošanas stratēģija tika pārskatīta 2008. gada novembrī (CS / 2008 / 15175).

¹² Par Pretterorisma koordinators (*CTC*) amata izveidi vienošanās tika panākta Eiropadomes 2004. gada 25. martā deklarācijā par terorismu, kas pieņemta reaģējot uz sprādzieniem Madridē. Pretterorisma koordinators sadarbojas ar Padomes sekretariātu, koordinē Padomes darbu cīņā ar terorismu un, respektējot Komisijas atbildības jomu, uzrauga visus Savienības rīcībā esošos instrumentus, lai varētu regulāri informēt Padomi un efektīvi īstenot tās lēmumus.

¹³ COM (2005) 313, 2005. gada 21. septembris

Lai veicinātu dialogu starp akadēmiskajām aprindām un politikas veidotājiem, Eiropas Komisijas 2008. gadā izveidoja Eiropas radikalizācijas ekspertu tīklu (*ENER*). *ENER* pirmā sanāksme notika Briselē 2009. gada 27. februārī. Semināros, kas notika 2009. gada un 2010. gadā, pulcējās sociālo zinātņu pētnieki, citi akadēmisko aprindu pārstāvji un pazīstamākie praktiķi, lai izstrādātu labāko praksi un apmainītos ar pieredzi. Pārrunātas tika tēmas, kurās notiek straujas pārmaiņas, piemēram, galvenās vervēšanas vietas, pilsoniskās sabiedrības iesaistīšana vardarbīga ekstrēmisma apkarošanā un vietējās sabiedrības atbalstīšana cīņā ar radikalizāciju. Semināru mērķis ir arī atbalstīt Terorisma apkarošanas koordinatora ierosināto projektu īstenošanu.

Visbeidzot, svarīgi ir uzsvērt, ka ES iniciatīvas cīņai ar rasismu, ksenofobiju un diskrimināciju var palīdzēt novērst radikalizāciju un teroristu vervēšanu.

2.1.2. Turpmākie uzdevumi

Precīzāk būs jānosaka visefektīvākie veidi cīņai ar radikalizāciju un teroristu vervēšanu. Jāizvērtē atsevišķu valstu īstenotās politikas efektivitāte, kā arī jāizstrādā uzticami rādītāji, uz kuriem pamatojoties, tiks sniegti dati par šo vērtējumu.

→ Komisija ir iecerējusi 2011. gadā sagatavot ziņojumu, kurā tiks veikta dalībvalstīs ar terorismu saistītas radikalizācijas un vervēšanas apkarošanas gūtās pieredzes analīze. Šis ziņojums būs par pamatu esošās ES stratēģijas un Rīcības plāna pārskatam un atjaunināšanai.

Vēl viens uzdevums būs atrast un lietot efektīvākos līdzekļus cīņā ar interneta izmantošanu terorisma mērķiem.

Neiztikt bez turpmāka dalībvalstu tiesībaizsardzības iestāžu atbalsta cīņā ar nelikumīga satura materiālu izplatīšanu internetā, būs arī jāatbalsta valsts un privātā sektora partnerība.

2.2. Aizsardzība

Cilvēku un infrastruktūras aizsardzība ir Pretterorisma stratēģijas otrais mērķis. Šī stratēģijas daļa ir visplašākā, tajā ir ietverti dažādi pasākumi, tostarp ES mēroga draudu novērtējums, piegādes ķēdes drošība, svarīgāko infrastruktūras objektu aizsardzība, transporta drošība un robežkontrole, kā arī drošības pētniecība.

2.2.1. Galvenie sasniegumi

Aizvadītajos piecos gados ir sperti būtiski soļi robežu drošības stiprināšanas virzienā. Modernas, integrētas robežu pārvaldības sistēmas izstrādē tiek izmantotas jaunas tehnoloģijas. Biometriskās pases tika ieviestas 2006. gadā. Pašreiz tiek izstrādāta otrās paaudzes Šengenas informācijas sistēma un Vīzu informācijas sistēma, un ir noteikts to tiesiskais regulējums.

Kiberdrošības jomā 2005. gada tika pieņemts Pamatlēmums par uzbrukumiem informācijas sistēmām¹⁴, bet ar 2009. gada ziņojumu¹⁵ tika izveidots rīcības plāns, lai īpaši novērstu draudus svarīgas informācijas infrastruktūrai.

Aizvadītajos piecos gados ir izstrādāts un pieņemts būtisks transporta drošības tiesiskais regulējums, īpaši attiecībā uz civilo aviāciju un jūras transportu. Civilās aviācijas jomā šis kopējais regulējums ir neapšaubāmi paaugstinājis drošību ES un ārpus tās. Pēc mēģinājuma lietot šķidrās sprāgstvielas lidojumos no ES uz ASV 2006. gadā, tika pieņemti tiesību akti, lai novērstu šādus draudus. Komisija nesēn publicēja atsevišķu ziņojumu par drošības skeneru izmantošanu ES lidostās¹⁶. ES arī sadarbojas ar starptautiskiem partneriem attiecībā uz jaunu tehnoloģiju ieviešanu, kas novērstu jaunus draudus. Jūras transporta drošības jomā ES ir iekļāvusi Starptautisko kuģu un ostas iekārtu aizsardzības kodeksu ES tiesību aktos. Komisija arī aktīvi darbojas Starptautiskās Jūrniecības organizācijas kontekstā. Attiecībā uz aviāciju un jūras transportu Komisija cieši sadarbojas ar dalībvalstu administrācijām, lai sagatavotu lidostu un ostu iekārtu inspekciju sistēmu.

Komisija ir arī sagatavojusi ES Rīcības plānu par sprāgstvielu drošības palielināšanu, ko Padome apstiprināja 2008. gada aprīlī¹⁷. Turpinās 50 konkrētu pasākumu īstenošana, kuru mērķis ir samazināt tādus terora aktus, kuros izmanto sprāgstvielas. Šajos pasākumos piedalās arī *Europol* un dalībvalstis.

Darbā par sprāgstvielām ir arī iekļauti pasākumi, kuru uzdevums ir risināt jautājumu par dažu ķīmisko vielu vieglu pieejamību, kas ļauj teroristiem spridzekļus pagatavot mājās apstākļos. Pēc plašām konsultācijām ar dalībvalstu iestādēm un ķīmijas rūpniecības pārstāvjiem, Komisija gatavo priekšlikumus likumdošanas un citiem pasākumiem, lai uzlabotu piekļuves kontroli šīm prekursoru vielām ES mērogā. Sagaidāms, ka šos priekšlikumus pieņems 2010. gada rudenī.

Lai atbalstītu drošības un pretterorisma politikas pasākumus, tika sagatavota visaptveroša Eiropas drošības aizsardzības programma kā daļa no Izpētes un tehnoloģiju attīstības septītās pamatprogrammas, un laikposmam no 2007.-2013. gadam ir piešķirti 1,4 miljardi euro. Eiropas drošības pētniecības un jauninājumu forums (*ESRIF*), kas gala ziņojumu sagatavoja pagājušajā gadā¹⁸, pauž jaunāko nostāju šajā jautājumā.

Komisija kopējo Eiropas Programmu svarīgāko infrastruktūras objektu aizsardzībai (*EPCIP*) pieņēma 2006. gadā. Šīs programmas ietvaros 2008. gada beigās tika pieņemta Direktīva par kritiskām Eiropas infrastruktūrām (*ECI*), kurā galvenā uzmanība ir pievērsta Eiropas stratēģiski nozīmīgas infrastruktūras (*ESNI*) objektu apzināšanai un noteikšanai. Šī direktīva ir

¹⁴ OV L 69, 16.3.2005.

¹⁵ COM(2009) 149, galīgā redakcija, 2009. gada 30. marts.

¹⁶ COM(2010) 311, galīgā redakcija, 2010. gada 15. jūnijs.

¹⁷ Dok. 8109/08.

¹⁸ Pieejams tiešsaistē <http://www.esrif.eu>.

tikai pirmais solis ES pieejā, kuras mērķis ir novērst draudus stratēģiski nozīmīgiem Eiropas infrastruktūras objektiem. Sākotnēji direktīva ir piemērojama tikai enerģētikas un transporta nozarē. Darbs šajā jomā paredz sagatavot Būtiskas infrastruktūras objektu brīdinājuma un informācijas tīklu (*CIWIN*) un ES Eiropas programmu būtisko infrastruktūru aizsardzībai (EPCIP) un izveidot ES drošības iekārtu testēšanas references laboratoriju tīklu, kas palīdzētu izveidot drošības risinājumu standartizāciju un sertifikāciju.

Piegādes ķēdes drošības jomā ES ir apņēmusies īstenot Pasaules Muitas organizācijas (PMO) *SAFE* standartus, lai nodrošinātu un sekmētu tirdzniecības pasaules mērogā, ko PMO padomē pieņēma 2005. gada jūnijā. Lai stiprinātu preču piegādes ķēdes drošību precēm, kuras ieved ES vai izved no tās, Komisija ir ieviesusi grozījumus attiecībā uz drošību esošajā Kopienas Muitas kodeksā un tā īstenošanas noteikumos (Regula 648/2005¹⁹ un Regula 1875/2006²⁰). Šajos pasākumos ir iekļautas prasības sniegt iepriekšēju informāciju par kravu un Kopienas riska pārvaldības sistēma. Turklāt tika sākta Atzīto komersantu programma, kuras ietvaros komersanti labprātīgi paaugstina savu piegādes ķēžu drošību, pretī saņemot tirdzniecības atvieglojumus.

2.2.2. Turpmākie uzdevumi

Šajā virzienā vēl ir daudz darba dažādās jomās. Direktīva par kritiskās infrastruktūras aizsardzību tiks atjaunināta pēc trim gadiem, lai novērtētu tās ietekmi un vajadzību iekļaut citas nozares, piemēram, informācijas un komunikāciju tehnoloģiju (IKT) nozari. ES Rīcības plāns par sprāgstvielu drošības palielināšanu ir jāpārskata, kā arī ir jāizvērtē tā efektivitāte.

→ Tiks turpināts darbs, lai uzlabotu transporta drošību, proti, ieviešot jaunas tehnoloģijas, lai atklātu teroristu centienus slēpt savas darbības (piemēram, izmantojot šķidrās sprāgstvielas vai nemetāla materiālus). Mums ir jānodrošina pasažieru drošība, tajā pat laikā ievērojot pamattiesības. Ieinteresēto personu iesaistīšanās ir īpaši svarīga transporta drošības jomā.

Jāsāk darbs attiecībā uz drošības risinājumu (piemēram, atklāšanas tehnoloģiju) standartizāciju un sertifikāciju, lai izveidotu Eiropas rūpniecības drošības politiku. Jāievieš Eiropas mēroga pārbaudes un izmēģinājumu process, kā arī sertifikācijas rezultātu savstarpējas atzīšanas sistēma.

→ Viens no galvenajiem uzdevumiem ir nodrošināt, lai tiktu stiprinātas un uzturētas saites starp valsts sektora lietotājiem, ieskaitot, tiesībaizsardzības iestāžu darbiniekus, un zinātnieku aprindām, tehnoloģiju piegādātājiem un rūpniecības pārstāvjiem, tādējādi nodrošinot efektīvu pētniecības politiku drošības jomā, un rezultātā panākot augstāku drošības līmeni.

¹⁹ OV L 117, 4.5.2005., 13. lpp.

²⁰ OV L 360, 19.12.2006., 64. lpp.

2.3. VAJĀŠANA

Šis ES Pretterorisma stratēģijas virziens attiecas uz šādiem jautājumiem – informācijas vākšana un analīze, teroristu pārvietošanās un darbības traucēšana, policijas un tiesu iestāžu sadarbība un cīņa ar terorisma finansēšanu.

2.3.1. Galvenie sasniegumi

Pēdējos gados ir panākta vienošanās par daudziem instrumentiem, kas palīdz dalībvalstu tiesībsardzības un tiesu iestādēm vākt informāciju un apmainīties ar to. Tostarp var minēt Datu saglabāšanas direktīvu, Prīmes sistēmas iekļaušanu ES tiesību aktos un Pamatlēmumu par tiesībsardzības iestāžu informācijas un izlūkdatu apmaiņas vienkāršošanu. Eiropas apcietināšanas orderis dalībvalstu starpā ir veicinājis tādu personu izdošanu, kas tiek turētas aizdomās par nopietnu noziegumu, tostarp terora aktu, izdarīšanu²¹. Apstiprināta arī Eiropas pierādījumu iegūšanas rīkojuma pirmā fāze, kas atvieglo pierādījumu iegūšanu citā dalībvalstī²².

Pateicoties jaunajam tiesiskajam regulējumam *Europol* uzlaboja savu darbu un stiprināja sadarbību ar *Eurojust*. *Europol* ir devis nozīmīgu ieguldījumu daudzu pretterorisma stratēģijas elementu īstenošanā, tostarp apmainoties ar informāciju un analizējot savu datubāzi, kā arī sagatavojot citus stratēģiskos instrumentus, piemēram, Eiropas datu sistēmu ar informāciju par bumbām un agrīnās brīdināšanas sistēmu sprāgstvielu jomā, kā arī attiecībā uz ķīmiskām, bioloģiskām un radioloģiskām vielām, kodolmateriāliem un sprāgstvielām (*CBRNE*).

Lai novērstu terorisma finansēšanu, ir pieņemtas tiesību normas, konkrēti, Trešā nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas direktīva. ES tiesību akti attiecībā uz procesu, saskaņā ar kuru personas un grupas, kas saistītas ar terorismu, tiek iekļautas sarakstā ar mērķi iesaldēt to līdzekļus, ir pārskatīti, lai nodrošinātu to atbilstību pamattiesībām. Šāda pārskatīšana īpaši attiecās uz tiesībām uz efektīvu pārsūdzību un tādu attiecīgo personu un grupu tiesībām uz aizstāvību, kas atbilst Eiropas Tiesas praksei. Visbeidzot, Eiropas Parlamenta un Padomes 2005. gada 26. oktobra Regula 1889/2005²³ par skaidras naudas kontroli, kuru ievieš Kopienas teritorijā vai izved no tās palīdz novērst terorisma finansēšanu, uzraugot skaidras naudas plūsmu ES robežās.

Līdzās tiesību aktiem Komisija izstrādā politikas pasākumus, kas palīdz cīņā ar terorisma finansēšanu, piemēram, nevalstiskām organizācijām paredzētas brīvprātīgi piemērojamas vadlīnijas, kuru uzdevums ir novērst bezpeļņas organizāciju ievainojamību attiecībā uz to ļaunprātīgu izmantošanu terorisma finansēšanas vajadzībām. Ziņojumu ir plānots sagatavot 2011. gada sākumā.

2.3.2. Turpmākie uzdevumi

Attiecības starp visiem jaunajiem tiesību instrumentiem, kas paredzēti informācijas apmaiņai, to savstarpējā iedarbība un piemērošanas labākajai praksei, pašlaik tiek pārbaudītas un par

²¹ Padomes 2002. gada 13. jūnija Pamatlēmums 2002/584/TI par Eiropas apcietināšanas orderi un aizturēšanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV L 190, 18.7.2002., 1. lpp.).

²² Padomes 2008. gada 18. decembra Pamatlēmums 2008/978/TI par Eiropas pierādījumu iegūšanas rīkojuma nolūkā iegūt priekšmetus, dokumentus un datus, ko izmantot tiesvedībai krimināllietās, OV L 350, 30.12.2008., 72. lpp.

²³ OV L 309, 25.11.2005., 9. lpp.

rezultātiem tiks sagatavoti atsevišķi ziņojumi. Svarīgs uzdevums būs nodrošināt, lai šie instrumenti atbilstu patiesajām vajadzībām, un dalībvalstis varētu apmainīties ar vajadzīgo informāciju, kas nepieciešama teroristisku nodarījumu novēršanai un cīņai ar tiem, vienlaicīgi pilnībā ievērojot cilvēku tiesības uz privāto dzīvi un datu aizsardzības noteikumus.

→ Tas nozīmē noteikt pareizu Eiropas pasažieru datu reģistra (PDR) datu izmantošanu, lai cīnītos ar terorismu un organizēto noziedzību.

Attiecībā uz terorisma finansēšanu Līgums par Eiropas Savienības darbību ievieša jaunu nosacījumu (LESD 75. pants), kas var kalpot par tiesisko pamatu, lai radītu īpašu administratīvu pasākumu kopumu, piemēram, tādu līdzekļu iesaldēšanu, kuri pieder, vai kurus pārvalda fiziskas vai juridiskas personas, grupas vai nevalstiskas organizācijas.

Komisija arī pārbaudīs vajadzību pielāgot ES tiesību aktus, kas skar izmeklēšanas veidus, kuri ir īpaši svarīgi, izmeklējot noziegumus un novēršot teroristu noziegumus.

→ Šo jautājumu var atrisināt, pieņemot tiesību akta priekšlikumu, ko Komisija sagatavos 2011. gadā par pierādījumu iegūšanu krimināllietās, pamatojoties uz savstarpējas atzīšanas principu, un iekļaujot visus pierādījumu veidus.

Visbeidzot, šā virziena pēdējais uzdevums ir nodrošināt, lai ES politika pretterorisma jomā ir atbilstīgi pamatota uz liecībām, kuras apstiprina iespējami labākais apdraudējuma novērtējums.

2.4. REAĢĒŠANA

Šis ES pretterorisma politikas virziens sasaista tādus jautājumus kā civilās reaģēšanas iespējas uz teroristu uzbrukuma sekām, ātrās reaģēšanas sistēmas, krīzes pārvaldību kopumā un palīdzību terorisma upuriem.

2.4.1. Galvenie sasniegumi

Svarīgākais ES reaģēšanas mehānisma elements, kas ir ieviests pēdējos gados, ir Civilās aizsardzības mehānisms, kas nodrošina koordinētu rīcību jebkurā krīzes situācijā, ieskaitot teroristu uzbrukumus, iesaistot visu dalībvalstu iespējas reaģēt krīzes situācijās. Turklāt mehānisms ir piemērots Eiropas Savienības līmenī (krīzes situāciju koordinācijas mehānisms-CCA), kā arī tikai Komisijai (ARGUS sistēma) iedarbināti mehānismi, kuriem adekvāti jāreaģē krīzes situācijā. Notiek regulāras mācības, lai šos risinājumus pārbaudītu visos līmeņos.

Europol ir būtiska loma, reaģējot uz terora aktiem, īpaši tādiem, kas ietekmē vairākas valstis. Tas atbalsta koordinētu reakciju uz terora aktiem, izmantojot informācijas apmaiņas mehānismus.

Dalībvalstu iespējas reaģēt uz terora aktiem ir pārskatītas saskaņā ar otro kvalificētu speciālistu vērtējumu. Gala ziņojums par šo iniciatīvu tika pieņemts nesen, un tajā ir vairāki konkrēti ieteikumi dalībvalstīm par to centienu veicināšanu. Ziņojums attiecas uz strukturāliem jautājumiem, uzlabotu sadarbību un sakariem ar sabiedrību²⁴.

²⁴ Dok. 8568/10.

Ņemot vērā tālejošas sekas, kas var rasties, ja teroristi iegūst ķīmiskās, bioloģiskās vai radioloģiskās vielas /kodolmateriālus (*CBRNE*), Komisija kopš 2006. gada ir rūpējusies, lai šādi materiāli nenonāktu teroristu rīcībā. Komisija 2009. gada jūnijā pieņēma Paziņojumu un ES *CBRN* rīcības plāna projektu, ko Padome apstiprināja 2009. gada novembrī. ES *CBRN* rīcības plānu veido 130 specifiski pasākumi tādās jomās kā novēršana, atklāšana un reaģēšana uz *CBRN* incidentiem, tas arī nosaka skaidru dalībvalstu un ES un dalībvalstu darba plānu turpmākajiem gadiem²⁵. Attiecībā uz gatavību un reaģēšanu tas nozīmē nodrošināt, ka tiek ņemti vērā *CBRN* riski ārkārtas situāciju plānošanā, organizējot regulāras *CBRN* mācības, stiprinot ārkārtas situāciju novēršanas pasākumus un uzlabojot informācijas plūsmu.

Komisija vienmēr ir sniegusi atbalstu terora aktu upuriem, tostarp finansējot pasākumus, kuru mērķis ir uzlabot viņu situāciju. Aizvadītajos piecos gados aptuveni 5 miljoni euro tika novirzīti terorisma upuru atbalstam. Komisija arī finansē Terorisma upuru apvienību tīklu. Šā tīkla galvenais mērķis ir veicināt starpvalstu sadarbību starp terorisma upuru apvienībām un sekmēt upuru interešu aizstāvību ES līmenī.

2.4.2. Turpmākie uzdevumi

Pašlaik notiek ES civilās aizsardzības politikas novērtējums, kas kļūs par pamatu turpmākajām darbībām. Komisija arī meklē veidus, kā stiprināt koordināciju un sadarbību, lai sekmētu konsulāro aizsardzību, īpaši krīžu laikā. Ziņojums par šo tēmu tiks sagatavots šā gada rudenī.

→ ES loma krīžu un katastrofu pārvarēšanā ir jāturpina attīstīt, īpaši izveidojot ES ātras reaģēšanas spēkus, kas balstīti uz pastāvošiem humānās palīdzības un civilās aizsardzības instrumentiem.

ES *CBRN* rīcības plāna īstenošana ir prioritāte. *CBRN* rīcības plāna īstenošanas struktūras tika izveidotas 2010. gada sākumā un darbs šajā jautājumā turpinās. Komisija arī atbalstīs minētā plāna īstenošanu, aicinot iesniegt priekšlikumus, saskaņā ar finanšu programmu, kas pieņemta, lai cīnītos ar terorismu un organizēto noziedzību.

Rīcības plānā, saskaņā ar kuru īsteno Stokholmas programmu, ir norādīts, ka tiesību akta priekšlikumu sniegt visaptverošu instrumentu attiecībā uz upuru aizsardzību, tostarp terorisma upuru aizsardzību, Komisija ierosinās 2011. gadā.

→ Būtiski jauns elements ir solidaritātes klauzula, kas ieviesta Līgumā par Eiropas Savienības darbību (222. pants). Ātri ir jāpieņem īstenošanas nosacījumi šim obligātajam mehānismam.

2.5. Horizontālie jautājumi

Papildus četriem 2005. gada pretterorisma stratēģijas virzieniem, ir vairāki horizontāli jautājumi, kas ir svarīgi stratēģijas īstenošanā. Tostarp pamattiesību ievērošana, sadarbība ar ārējiem partneriem terorisma apkarošanas un tā finansēšanas jomā.

2.5.1. Pamattiesību ievērošana

Pamattiesību ievērošana un tiesiskums ir ES pieejas terorisma apkarošanai galvenais elements. Pasākumi, lai izskaustu šo parādību, vienmēr ir jāveic pilnībā ievērojot

²⁵ Dok. 15505/1/09.

pamattiesības. Šajā ziņā ES ir jārāda priekšzīme un ES Pamattiesību hartai jākalpo par visu ES politiku kompasu. Tā nav tikai juridiska prasība, bet tas ir galvenais nosacījums, lai veicinātu valstu iestāžu un plašas sabiedrības savstarpējo uzticēšanos. Tādēļ Komisija ir apņēmusies nodrošināt, ka visi terorisma apkarošanā izmantotie instrumenti pilnībā atbilst pamattiesībām. Konkrēti, ir jānodrošina, ka informācijas apmaiņa pretterorisma mērķiem atbilst Pamattiesību hartā ietvertajām tiesībām, īpaši personas datu aizsardzības nosacījumiem un ES tiesību aktiem šajā jomā. Turklāt Komisija ir apņēmusies nodrošināt, ka tās politikas veicina sabiedrības iekļautību un līdzdalību, tā nekad nav atbalstījusi kādas sabiedrības grupas izstumšanu.

Šajā kontekstā var atsaukties uz ziņojumu, ko Komisija sagatavoja 2009. gadā, kurā apkopotas dalībvalstu atbildes aptaujā par krimināltiesībām, administratīvajām tiesībām/procesuālajām tiesībām un pamattiesībām cīņā pret terorismu²⁶. Svarīgi ir sekot notikumu attīstībai dalībvalstīs, tostarp juridiskiem pasākumiem attiecībā uz pretterorisma pasākumiem valstu tiesās, ka arī izdarīt secinājumus par ilgtspējīgu Eiropas līmeņa politikas veidošanu šajā jomā.

→ Prioritāte būs nodrošināt, lai jebkuri ES tiesību akti un darbības šajā jomā pilnībā atbilst Pamattiesību hartai, ieskaitot dalībvalstīs pieņemto tiesību aktu ieviešana.

2.5.2. *Starptautiskā sadarbība un sadarbība ar trešajām valstīm*

Pēc 2001. gada septembra notikumiem lieli pūliņi tikai pielikti, lai izveidotu vajadzīgo tiesisko un politisko satvaru aktīvākai sadarbībai ar ES ārējiem partneriem terorisma apkarošanas jomā. Tostarp minama sadarbība starptautiskajās organizācijās un struktūrās, piemēram, Apvienoto Nāciju Organizācijā un G 8, kā arī ciešas partnerattiecības veidošana ar vairākām trešajām valstīm, īpaši ar Amerikas Savienotajām Valstīm.

Apvienoto Nāciju Organizācija ir izstrādājusi visaptverošu pretterorisma stratēģiju, ko 2006. gada septembrī pieņēma ANO Ģenerālajā asamblejā. Eiropas Padome un EDSO arī ir sekmējušas terorisma apkarošanas iniciatīvas. G8 arī aktīvi darbojas šajā jomā, īpaši Romas grupā, Lionas grupā un terorisma apkarošanas rīcības grupā.

Pastāv arī likumsakarības starp iekšējās drošības politiskajiem risinājumiem, kurus pieņem Eiropas Savienībā, un minēto risinājumu starptautisko dimensiju. Piemēram, ES CBRN rīcības plānā ir iestrādātas saiknes ar pasaules mēroga centieniem masu iznīcināšanas ieroču izplatīšanas novēršanā. Turklāt ir ļoti cieša saikne starp rīcības plānu un Pasaules mēroga iniciatīvu kodolterorisma apkarošanai. Turklāt ES eksporta kontroles režīms attiecībā uz divējāda lietojuma precēm būtiski ierobežo valstu un nevalstisko organizāciju piekļuvi izejvielām, kuras varētu izmantot ķīmisko, bioloģisko vai kodolieroču ražošanā. Komisija šajā jomā ir uzņēmusies vadošo lomu.

Attiecībām ar Amerikas Savienotajām Valstīm ir īpaša nozīme ES centienos terorisma apkarošanā. Vairākas kopīgas deklarācijas ir pieņemtas 2009. un 2010. gadā, proti, ES un ASV kopīgais paziņojums par ieslodzījuma vietas slēgšanu Gvantanamo līcī un turpmāko sadarbību cīņā ar terorismu, ES un ASV paziņojums par transatlantiskās sadarbības uzlabošanu tiesu, brīvības un drošības jomā, kopīgais Toledo paziņojums par aviācijas drošību un ES un ASV 2010. gada pretterorisma deklarācija. Patlaban ir noslēgti vairāki nozīmīgi līgumi ar ASV. Tostarp ir divi sadarbības līgumi ar *Europol*, sadarbības līgums ar *Eurojust* un

²⁶ SEC(2009) 225 galīgā redakcija., 2009. gada 19. februāris.

līgums par pasažieru datu reģistru (PDR). Pārrunas par vienošanos attiecībā uz Teroristu finansēšanas izsekošanas (TFTP) programmu ir nesen pabeigtas. Minēto nolīgumu mērķis ir nodrošināt informāciju, kas vajadzīga, lai novērstu teroristiskās darbības, un sniegtu minēto informāciju attiecīgajām tiesībsardzības iestādēm saskaņā ar ES tiesiskajām prasībām. Turklāt tika parakstīti nolīgumi ar Kanādu un Austrāliju par pasažieru datu reģistra (PDR) datu paziņošanu.

Arī ekspertu līmenī tika veikti vairāki konkrēti pasākumi, lai uzlabotu praktisko sadarbību ar partneriem pretterorisma jautājumos, tostarp ES un ASV ekspertu seminārā par sprāgstvielu drošību, kas norisinājās 2008. gada beigās. Kopš tā laika 2010. gadā tika rīkoti ES un ASV ekspertu semināri par spridzekļiem, svarīgāko infrastruktūras objektu aizsardzību un ekstrēmisma apkarošanu. Jāpiemin, ka ES un ASV sadarbība pretterorisma jomā norisinās vairākās trešajās valstīs un starptautiskajās organizācijās kā ANO.

→ Galvenais uzdevums ir turpināt sekmēt sadarbības kanālus un mehānismus ar ārējiem partneriem, īpaši ASV, kas ļaus ES sadarboties ar šiem partneriem efektīvāk un sistematizētāk gan stratēģiskā, gan praktiskā līmenī. Šādai sadarbībai ne vienmēr jākoncentrējas tikai uz iekšējās drošības aspektiem, bet arī trešajām valstīm un reģioniem, kuros ir terorisma apdraudējums, piemēram, Afganistāna, Pakistāna, Irāka, Jemena, Somālija vai Sahelas reģions. Lai stiprinātu ES pievienoto vērtību, ES aģentūrām, īpaši *Europol* un *Eurojust*, vajadzētu turpināt iesaistīties sadarbībā ar ārējiem partneriem.

Šādos pasākumos jāņem vērā pētījumu par sociāli-ekonomisko stāvokli minētajās valstīs rezultāti, lai izceltu radikalizācijas vai teroristu vervēšanas iespējamus avotus, kā arī iekšējās reaģēšanas iespējas; pammattiesībām ir jābūt par pamatu dialogam ar attiecīgajiem partneriem.

2.5.3. *Finansējums*

Arvien vairāk ir liecību, ka finansējums spēlē nozīmīgu lomu gan ES politikās cīņā ar terorismu, gan dalībvalstu centienos šajā jomā. Līdzekļi ES pasākumu finansēšanai ir saņemti no programmas "Drošība un brīvību garantēšana", kurā ir iekļautas šādas īpašās programmas "Terora aktu un citu ar drošību saistītu risku profilakse, gatavība tiem un to seku pārvarēšana" un programma "Noziedzības novēršana un cīņa pret noziedzību"²⁷. Laikposmā no 2007. gada līdz 2013. gadam terorisma apkarošanai un cīņai ar organizēto noziedzību kopumā ir piešķirti 745 miljoni euro. Vairāki projekti, kuru mērķis ir ES pretterorisma stratēģijas īstenošana, ir finansēti no minētajam programmām, turklāt pieteikumu skaits turpina augt.

→ Komisija nākamās daudzgadu finanšu shēmas kontekstā sagatavos priekšlikumus par finansējumu laikposmam pēc 2013. gada un apsvērs iespēju izveidot Iekšējās drošības fondu.

Runājot par ārējām darbībām, 2006. gadā tika izveidots Stabilitātes instruments, lai ES dotu stratēģisku instrumentu, ar kuru var risināt vairākus starptautiskās drošības uzdevumus, tostarp cīnīties ar starpvalstu teroristu tīkliem. Sadarbībai, kas saistīta ar drošības jautājumiem vairākos reģionos, kuros pieauguši terorisma draudi, 2010. gadā ir piešķirti līdz 22 miljoniem euro.

²⁷ OV L 58, 24.2.2007., 1. lpp.

3. TURPMĀKĀ RĪCĪBA

Paziņojumā minēto galveno sasniegumu novērtējums liecina, ka turpmākajos gados būs daudz darba, īpaši terorisma novēršanas jomā, kā arī, lai aizsargātu ES iedzīvotājus pret terora aktiem un to sekām. Tādēļ galvenie ES pūliņi jāpieliek tieši minētajās jomās. Komisija sīkāk raksturos konstatētās problēmas plašākas Iekšējās drošības stratēģijas kontekstā – pašlaik tiek gatavots ziņojums par Iekšējās drošības stratēģiju.

2005. gada pretterorisma stratēģija ir sevi pilnībā apliecinājusi. Tā apvieno tādus plaša spektra pasākumus un instrumentus, un veicina to īstenošanu, kuri ir devuši būtisku ieguldījumu terorisma apkarošanā ES līmenī. Tik plašas stratēģijas pozitīvais rezultāts ir Eiropas Savienībai dotā iespēja politikas virzienus sagatavot sistemātiskāk, mazāk ietekmējoties no konkrētiem negadījumiem. Stratēģijas nozīme nesen tika apliecināta Stokholmas programmā. Tomēr, kā norādīts *Rīcības plānā, saskaņā ar kuru īsteno Stokholmas programmu*, jaunā institucionālā sistēma dod Savienībai vēl nebijušu iespēju labāk saistīt dažādus terorisma apkarošanas instrumentus iekšējo un ārējo darbību kontekstā. Lai gan Stratēģijas nozīme un tajā minētā pieeja pēc būtības nav apspriežama, ir pienācis laiks spert nākamo soli un pievērst uzmanību Stratēģijas īstenošanas procesam dalībvalstu līmenī, kā arī pasākumiem, kas nodrošina Stratēģijas aktualitāti un atbilstību jaunākajiem notikumiem aplūkotajā jomā. Turpmākajos pasākumos īpaši vajadzētu ņemt vērā jauno institucionālo struktūru, kas izveidota ar Lisabonas līgumu.

Lai minētos pasākumus atbalstītu, Komisija veiks pētījumu, lai precīzāk novērtētu pašreizējās politikas un prioritātes. Pētījuma rezultātiem vajadzētu būt pieejamiem Stokholmas programmas vidusposma novērtēšanas laikā. Tas ir ļoti svarīgi, lai atbalstītu galvenās ES līmeņa iestādes – Padomi, Parlamentu un Komisiju – piedāvājot kopēju redzējumu un izpratni par galvenajām prioritātēm terorisma apkarošanas jomā.
